

اینترنت، تغییر در رسانه های آموزشی و تغییر فرهنگ

نرگس کشتی آرای^۱

keshtiaray@Khuisf.ac.ir

اکرم اکبریان^۲

akr_akb@yahoo.com

چکیده

اکنون، شکل گیری دهکده جهانی به وسیله شبکه های گسترده ارتباطی و اطلاعاتی، دسترسی آسان، سریع، ارزان و جریانهای متنوعی از داده های گوناگون را در جامعه امکان پذیر ساخته است و بواسطه آن نظام آموزش با چالش های عمیقی از جمله جهانی شدن و روبرویی با دروازه های باز همه فرهنگ ها، هجوم داده ها و اطلاعات، تعدد شبکه ها و کانال های پیام رسانی و غیره مواجه است. ضرورت می یابد مسوولین، معلمان، دانش پژوهان، همه و همه در این مسیر همراه گردند تا بتوانند به شیوه ایی صحیح و کارآمد با این مساله روبرو شد. چرا که این مقاله با نگاهی رسانه ای و آموزشی به مقوله اینترنت این گروه از افراد را نزدیک تر به این مبحث می داند. این مطالعه ضمن تاکید بر ویژگیهای بی بدیل فضای مجازی آن را عامل تغییر فرهنگ، تغییر در رسانه های آموزش و پژوهش و دستیابی به اقیانوس اطلاعاتی که خود تغییر در نظام آموزش و تعلیم و تربیت را به همراه دارد، معرفی کرده است.

واژه های کلیدی: اینترنت، فرهنگ، رسانه های آموزشی، تعلیم و تربیت

^۱ دکترای برنامه ریزی درسی - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان (اصفهان)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان (اصفهان) - باشگاه پژوهشگران جوان

مقدمه

به اعتقاد تامپسون فرهنگ مدرن، تا حدود زیادی، فرهنگ رسانه ای الکترونیکی است که در آن شیوه های شفاهی و کتبی انتقال مبتنی بر رسانه های الکترونیکی تکمیل شده، و تا حدودی جای خود را به آنها داده است (تامپسون، ۱۳۷۹، ص ۲۸۳) ولی عموم پست مدرنیست ها اندکی پا فراتر نهاده و بر این باور تاکید دارند که ظهور یک تعلیم اجتماعی با توجه به اهمیت و قدرت رسانه های جمعی و فرهنگ عامه به این معناست که این اهمیت و قدرت بر تمام اشکال دیگر روابط اجتماعی نیز حاکم و به آن شکل می دهند (استیرانی، ۱۳۸۴: ۲۹۳). پستمن (۱۹۹۳)، با نگاهی منتقدانه بر این باور است که خصلت لگام گسیخته ی تکنولوژی فوق مدرن منجر به کوتاه کردن دست انسان و اجتماعات انسانی گردیده است و نهایتاً نظام ایمنی، سیستم کنترل و قدرت دفاع فرهنگی در برابر هجوم داده های اطلاعاتی و تکنولوژیکی متلاشی می گردد (پستمن، ۱۳۷۲: ۱۰۱).

یکی از راههای موثر ایجاد تغییرات فردی و اجتماعی، تغییر ارزش ها و باورهای نادرست مردم از طریق آشنا کردن آنان با روحیه، طرز فکر و شیوه زندگی بهتر است که شاید نزد سایر ملل تجربه شده باشد (اردبیلی، ۱۳۸۰: ۱۸۶). امروزه بواسطه اینترنت این سریعتر رخ می دهد. مردم سعی می کنند با استفاده از دریافت هایشان از طریق تکنولوژیهای نوین رسانه ای خود را با دنیا وفق دهند تا عقب نمانند. هر چند خواسته یا ناخواسته در این مسیر دچار امواج حادثه خیز نیز می گردند و گاهی به هرگونه تغییری که نباید نیز تن می دهند. اما اکثریت برآنند تا قبل از آنکه این تصورات خواسته یا ناخواسته بخواهد اتفاق افتد از آن بهره گیرند. اینترنت به عنوان رسانه ای آموزشی از مواردی است که کم کم می رود تا جای خود را به کتب و ابزارهای آموزشی دیگر بدهد. هر چند به نسبت جوامع سرعت آن متفاوت است اما در همه جای دنیا پیش بینی آن می رود. بدین ترتیب تکنولوژی ارتباط در کنار تمامی تغییرات، تغییر نظام آموزش را موجب می شود و این خود نشان از تغییر هنجارها و نهایتاً فرهنگ دارد. اما این مسیر چگونه طی می گردد و اینکه چه فرصت هایی پدید می آورد و یا چه تبعاتی به جای می گذارد. که این مقاله تلاش می کند به آن بپردازد.

رسانه های آموزشی

رسانه آموزشی^۱ به ابزارهایی گفته می شود که انتقال پیام آموزشی را از فرستنده به گیرنده انجام می دهد (فردانش، ۱۳۸۴). امروزه رسانه های آموزشی جزئی جدا نشدنی از سیستم آموزشی هستند تا برای فهم و درک بیشتر یاری کننده باشند. البته باید همواره بدانیم که استفاده از رسانه های آموزشی به فراخور مطلب، فضا و فراگیران متفاوت است و باید دقت کرد تا درست، مناسب و به جا انتخاب گردند. واضح است که ابزارهایی که بشر از ابتدا برای برقرای ارتباط استفاده می کرد مانند: نمادها، زبان اشاره و یا محاوره تا تکنولوژیهای امروزی چون رایانه، نرم افزارها و اینترنت همگی جزء رسانه ها محسوب می گردند. گرچه همواره در تقسیم بندی های مختلف گنجانده می شوند مثل سنتی و مدرن، یا سرد و گرم، یا شنیداری، دیداری،... و غیره.

اما آنچه که امروز به عنوان رسانه های آموزشی در نظام آموزشی مورد استفاده قرار می گیرد رایانه ها و البته نرم افزارهای آموزشی هستند. که هدف آن تسهیل در یادگیری، رشد تفکر و پرورش خلاقیت است و گرچه امکان خطا و انحراف از پاره ای اهداف نیز می رود و باید گفت بدیهی است به کار گیری تکنولوژی در آموزش فرصت ها و تهدیدهایی را با خود به همراه دارد که با رشد و پیشرفت آن نوسانات این دو متعاقبا افزایش می یابد. اما نقش اساسی آن در فرایند یاددهی و یادگیری قابل بحث است.

از تکنولوژی های نوین که تحولی چند بوجود آورده است اینترنت است. آنچه که به فراخور زمان این مقاله قصد دارد به آن بپردازد. چرا که نظام آموزشی سنت را به سمت و سویی جدید برده است نمونه بارز آن آموزش مجازی است که می رود جایگزین آموزش در مدارس گردد. تاریخ ظهور اینترنت را می توان همزمان با دوره ی نوگرایی دانست به دلیل آغاز تحولات این عصر که بواسطه تکنولوژی های جدید رخ داد. در ادامه به تفصیل مطالعه شده است.

پست مدرنیسم و ظهور اینترنت

با ورود جوامع به مرحله ای که به عصر پساصنعتی موسوم شده است و با ورود فرهنگ ها به مرحله ای که به عصر پست مدرن موسوم شده است، جایگاه دانش دستخوش تغییر و تحول شده

است. این روند گذار حداقل از اواخر دهه ۱۹۵۰ در شرف وقوع بوده است، از زمانی که برای اروپا بیانگر تکمیل دوران بازسازی به شمار می رود. که بسته به هر کشور سریع تر یا کندتر صورت می گیرد، و در درون کشورها نیز مطابق با حوزه فعالیت ها متفاوت است (لیوتار، ۱۳۸۰، ص ۶۱). اختراع رسانه های الکترونیکی، ابزاری را فراهم نموده است که تولید و باز تولید در طول فضا - زمان، محدوده حکومت های دولت ملی، سرمایه گذاری های بازرگانی و سایر اشکال سازمان های اجتماعی را گسترشی اساسی داده است. رسانه های الکترونیکی همچنین ابزاری را ایجاد کرده اند که اساساً محدوده تک تک افراد برای ضبط اطلاعات و لحاظ کردن نگرش های مختلف سایر افراد را توسعه داده است. این مساله، افق هایی را برای افراد گشوده است که می توانند به نحو بسیار شایسته ای در خلق عقاید و همچنین نوعی تصمیم گیری مشارکت نمایند که هم بر زندگی خودشان و هم بر زندگی دیگران تأثیر گذار است (اسلوین، ۱۳۸۰: ۱۳) وقتی افراد از طریق اینترنت ارتباط برقرار می کنند، در حقیقت در دو جهان واقع هستند و همواره سعی می کنند آن دو را به هم پیوند بزنند و تجربیات خویش را از یک جهان به جهان دیگر ببرند.

تولید و گردش صور نمادین در جوامع مدرن از فعالیت های صنایع رسانه ها جدا نیست. نقش نهادهای رسانه های آن چنان بنیادی، و محصولات آنها آنقدر جزو ویژگی های فراگیر زندگی روزمره است که امروز مشکل بتوان تصور کرد که زندگی در دنیایی بدون کتاب و روزنامه، بدون رادیو و تلویزیون، و بدون بی شمار رسانه های دیگر که از طریق صور نمادین به طور معمول و مداوم به ما عرضه می شود، چگونه خواهد بود (تامپسون، ۱۳۷۹، ص ۲۰۵). این رسانه ها هستند که به پیام معنا و شکل می دهند و بر «سازمان حسی و فکری» افراد اثر می گذارند، پس رسانه ها در حقیقت همان پیام هستند (مک لوهان، ۱۹۶۴ به نقل از مولانا، ۱۳۷۱: ۱۲۲). می توان گفت از ویژگیها و خصوصیات پسامدرن تقویت و پر رنگتر شدن نقش رسانه است. امروزه از تکنولوژی رایانه ای در ارتباطات به عنوان یکی از شاخص های عمده توسعه فرهنگی نام برده می شود. (صالحی امیری، ۱۳۸۶، ص ۸۰). این یک واقعیت است که جامعه مملو از رسانه درک بهتر و فزاینده ای از دنیای اطرافش دارد و این خود عاملی برای توسعه و پیشرفت است.

اینترنت و تغییر در رسانه آموزشی

اینترنت به عنوان آخرین و پیشرفته ترین تکنولوژی روز دنیا، تحولات گسترده ای در نظام آموزشی موجب شده است. هر چند برقراری ارتباط به سادگی، دسترسی آسان به منابع اطلاعاتی، سرعت بالا، کاهش هزینه ها و ... از مزایای آن است اما نبود بسترهای مناسب به لحاظ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، شکاف نسل ها، تغییر در ارزش ها و هنجارهای جامعه، انواع سوء استفاده ها و ... می تواند تهدید کننده باشد. با این حال باید عنوان داشت: اینترنت نه تنها روش یادگیری و آموزش که شیوه پژوهش و تدریس را نیز متحول ساخته و نیز می تواند در توسعه آن نقش برجسته ای داشته باشد.

در صورت به کارگیری صحیح، این وسیله ارتباطی می تواند به آگاهی و توسعه تفکر و دانش مردم جهان انجامد که اهرم و ابزاری برای توسعه فرهنگی محسوب می گردد (صالحی امیری، ۱۳۸۶، ص ۵۹). رسانه هایی مثل تلویزیون و رادیو مخاطبان را به ارتباط یک سویه ای از تولید کننده به دریافت کننده دعوت می کند همانگونه که سنت^۱ (۱۹۷۸) آن را سکوت جمعی خوانده است (سنت، ۱۹۷۸: ۲۸). این در حالی است که اینترنت آنها را به ارتباطی دوسویه فرا می خواند آنگونه که هرکس می تواند خود تولید کننده پیام باشد و اینچنین از رسانه های دیگر متمایز می شود.

گسترش تکنولوژیهای ارتباطی تغییراتی را در نظام تعلیم و تربیت به وجود آورده است. تحصیل، آموزش و تفریح مجازی امروزه در بسیاری از کشورها امری عادی است و در بسیاری دیگر به دلایلی چون سرعت پایین اینترنت و یا ضریب نفوذ آن هنوز دور از ذهن است اما کشور ما در میانه این دو مسیر است و کم و بیش پا در این ره نهاده است. تغییر شیوه ی نظام آموزش فرصت ها و چالش های بسیاری پیش رو می آورد. نتایج تحقیق زکریایی (۱۳۸۱) تحت عنوان "بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان" که در میان دانشجویان دانشگاههای دولتی شهر تهران سال ۱۳۸۰-۱۳۸۱ انجام گرفت نشان داد دانشجویان مرد بیش از دانشجویان زن و دانشجویان دکتری بیش از کارشناسی ارشد از اینترنت استفاده می کنند و اولویت استفاده آنان به ترتیب به عنوان ابزار ۱- پژوهش ۲- آموزش و ۳- ارتباطی بوده است (مشگی،

۱۳۸۷: ۱۱۲). پیدا کردن اطلاعات در اقیانوس اینترنت به ابزار جستجو نیاز دارد. خوشبختانه ابزاری به نام موتورهای جستجوگر یا پایگاههای جستجوگر وجود دارد، که با وارد کردن کلمه یا کلمات مورد نظر خود و زدن دکمه سرچ^۱ به احتمال زیاد می توانید اطلاعات مربوط به آن کلمه یا کلمات را پیدا کنید (شرکت شبکه اصفهان، ۱۳۸۲: ۸۸).

در حال حاضر از معروفترین و پراستفاده ترین موتورهای جستجوگر گوگل و یاهو می باشند که به جد می توان گفت به ندرت در جستجو ناموفق است چرا که از قویترین پایگاههای جستجوست. جستار و تحقیق از سایت ها و پایگاههای اینترنتی کم کم جای خود را به رفتن به کتابخانه داده است که کاهش صرف زمان و هزینه، افزایش سرعت و اطلاعات را به ارمغان داشته و گر چه ضریب عدم رعایت حق کپی رایت را نیز بالا برده است. کلرک^۲ (۲۰۰۲) در پژوهش خود تحت عنوان "چه کسی صاحب فرهنگ ماست؟" نشان می دهد که با استفاده ی روزمره مردم از اینترنت قانون حق کپی و اصلاحات ابتدایی به جایی رسیده که باید وارد عمل شد. تلاشهای انجام دهندگان کپی رایت برای گسترش قوانین در جهت استفاده های شخصی منافع قوانین و مردمی که خواهان استفاده از فرهنگ خویشند را به خطر می اندازد. اما این معضل بخشی جدانشدنی این جریان است و این نباید باعث گردد که از فواید اصلی چشم پوشید. من جمله آموزش که علاوه بر تسهیلات و ذخیره فرصت ها، به دلیل دسترسی سریع به منابع به روز دنیا سطح سواد و آگاهی را به طور فزاینده ای بالا می برد.

اینترنت یک نظام فنی- اجتماعی جهانیست که اساس آن دنیاست، ساختار فناورانه نامتمرکز یافته ایست که دربردارنده شبکه های کامپیوتری است، این شبکه ها دانش عینی بشر را در خود ذخیره می کنند (فیوچس^۳، ۲۰۰۸: ۱۲۲). ما از طریق این شبکه، می توانیم حضور خود را بیرون بریم و نهایتاً به انجام امور درون فضای مجازی مشغول گردیم. این تفاوت ها خود تاثیرات چندین برابر نیز دارد. اما همواره باید به بعضی از مشکلات نیز به دقت اندیشید به عنوان مثال: ارتباطات اینترنتی به افراد امکان می دهد در بحث هایی که ضرورت اجتماعی ندارد نام یکدیگر را بخوانند و به راحتی از دشنام و کلمات توهین آمیز استفاده کنند. بدین ترتیب گفتگوها و بحث های

اینترنتی زبان خاص افراد بلند مرتبه را بازبان افراد پایین دست ادغام می کند (استراتون^۱، ۲۰۰۰: ۹). این نتیجه ناشناخته بودن و ناشناخته ماندن است هر چند این روابط به قوت روابط واقعی نباشد و در ارتباطات رسمی سعی بر آن می شود تا از این موارد دوری کرد اما عدم نیروهای تربیتی خود به معضل می انجامد. اینجاست که حضور عاملین تربیتی نقشی برجسته می یابند چرا که بدون آن آموزش صرف، دچار مشکلاتی عدیده خواهد شد و با پدیده ی تعلیم بدون تربیت و یا تعلیمی ناقص روبرو خواهیم شد که بدین ترتیب هنجارها دچار آسیب و ارزش ها دچار فراموشی می گردند.

امکان بروز فریبکاری که باز محصول عدم شناخت کافی افراد گفتگو کننده از یکدیگر و رو درو نبودن می باشد در موقعیت های مجازی به راحتی شکل می گیرد. هر چند با رشد ارتباطات مجازی و تجربه اندوزی توسط کاربران این معضلات کم کم رنگ می بازد. چرا که عدم آگاهی جای خود را به فراست و زیرکی می دهد و کم و بیش می توان با این معضل کنار آمد و با این همه نمی توان آموزش مجازی را انکار کرد. بنابراین چه نیکوست که با یاددهی صحیح، یادگیری و استفاده صحیح، تبعات منفی ناشی از آن را پوشش داد و از آن در مسیر رشد، توسعه و تعالی جامعه سود جست.

بهبود در فرایند یاددهی و یادگیری، صرف وقت، جذابیت و افزایش مشارکت میان فراگیران، تسهیل در یادگیری و بهبود کیفیت آموزش همچنین ایجاد فضایی تعاملی از نتایج دسترسی و استفاده از منابع اطلاعاتی در عصر اینترنت است که نیکوست برای ارتقاء، شکوفایی و بهره گیری از آن کوشید.

اینترنت و تغییر فرهنگ

فرهنگ سایبر (مجازی) دنیای زنده ای از مفهوم آنلاین و تولید و بازتولید ارزشمندی که در شکلی از اجتماع مجازی سازمان یافته است. اجتماع مجازی زیرمجموعه ای از فرهنگ مجازی جامعه است (فیوچس^۲، ۲۰۰۸: ۳۰۳). فرهنگ سایبر این جهان مجازی می تواند منجر به تغییرات گسترده ای شود و در پاره ای از موارد واقعیات اجتماعی را دگرگون کند. «هویت اجتماعی یک فرد به

¹ Stratton

² Fuchs

خصوصیات و مشخصات و تفکراتی اشاره می کند که فرد آنها را از طریق اشتراکات اجتماعی و عضویت در گروه ها و مقوله های اجتماعی کسب می کند» (مهدوی واکبری، ۱۳۸۶، ص ۲۱). در این میان از تنوع فرهنگی و یا یکسان سازی نام برده می شود که به نظر می رسد قدرت آنان که خالقان اینترنت اند بر دیگران می چربد و خواه ناخواه فرهنگ مورد نظر خویش را ترویج می سازند و نوعی اضطراب از عدم شناخت کامل پیامدهای استفاده از آن بوجود آمده است.

اینترنت برای افراد فرصت های مختلف بوجود آورده است. تأثیر اینترنت بر جامعه دارای دو قطب خوشبینی و بدبینی است. آنان که معتقدند اینترنت باید جهان را متحول کند درباره موقعیت هایی که اینترنت عرضه می کند خوشبین هستند. «اینترنت برای گفتگو و تعامل افق های جدیدی را گشوده و به مردم امکان می دهد تا وقوع مسایل را به نفع خود تغییر دهند. همچنین اشکال نوین اتحاد و همبستگی را تسهیل می کند» (اسلوین، ۱۳۸۰ ص ۴۴). اما استول^۱ (۱۹۹۵) فرهنگ ارتباط شبکه ای را به عنوان دنیای غیر واقعی و بافتی معلق در پوچی توصیف کرده و می گوید: شاید جهان شبکه ای ما، دروازه ای جهانی به آزادی نباشد... آیا استفاده نادرست از فن آوری، مشارکت فعال را ترغیب می کند یا مشارکت منفعل را؟ و نیز عنوان می دارد: این بی مکانی ما را تشویق می کند تا از وقت و زمان زمینی خویش چشم پوشی کنیم آن جایی که ناتوانی و یأس فراوان است و ابعاد مهم تعامل بشری با نام پیشرفت مدام تحقیر می شود (استول، ۱۹۹۵: ۲-۴). باید گفت عواقب و پیامدهای استفاده از اینترنت، حاصل جاذبه ها و دافعه های پرتنش آن است که به فراخور استفاده آن متغیر است. کاسلز^۲ (۱۹۹۸) در اثر سه جلدی خود با عنوان "عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ" با نگاهی نگران به تعامل در اجتماع آینده عنوان می کند یک «منطق شبکه» به شکل پویا و به خودی خود در حال گسترش ساختار فعالیت بشری، در حال تغییر همه محدوده های زندگی اقتصادی و اجتماعی است (کاسلز، ۱۹۹۸: ۳۳۷).

مطمئن نمی توان به صراحت این مساله را تایید کرد چرا که اینترنت سبب بوجود آمدن فرصت های بیشماری شده است. از جمله تغییر در نظام آموزش که صد البته همراه با آن باید فکری نیز به حال شیوه جدید تربیتی نمود.

نحوه حرف زدن با افراد، سلام کردن، احترام گذاشتن و دست دادن جزئی از قواعد و آدابی است که افراد از طریق تعلیم و تربیت فرا می گیرند، به کار می بندند و افراد دیگر را هم در اجرای این هنجارها تحت کنترل قرار می دهند (صالحی امیری، ۱۳۸۶، ص ۵۰). گیدنز در تعریف هنجارها آورده است: هنجارها، نوع معینی از رفتار را تجویز می کنند یا آن را ممنوع می کنند. همه گروه های انسانی از انواع معینی هنجارها پیروی می کنند که همیشه به وسیله نوعی ضمانت اجرایی، از عدم تأیید غیر رسمی گرفته تا مجازات فیزیکی یا اعدام پشتیبانی می شود (گیدنز، ۱۳۸۰: ۷۹۲). پس انتظار می رود همگان خود و دیگران را ملزم به رعایت آن کنند و چنانچه کسی از رعایت آن سر باز زند مورد سرزنش و یا حتی در بدترین حالت گرفتار سخت ترین مجازات خواهد شد.

عدم وجود نمادهای قراردادی و محکم در اتاق گپ، حاکی از موقعیتی منحصر به فرد است که در آن، خبری از تأکید بر هنجارها و انتظارات فرهنگی نیست. اما معمولاً به اتاق گپ به عنوان یک صفحه سفید و خالی کاغذ نگریسته نمی شود، بلکه در آنجا هم یک سری قواعد اجتماعی لحاظ می شود (آتش پور و کاظمی، ۱۳۸۳: ۱۴-۱۵). و این خود شاید همان تغییرات اتفاق افتاده در مورد هنجارها در این فضا باشد. قواعدی متفاوت از آنچه که در محیط حقیقی یافت می شود.

والتر و پارکس^۱ (۲۰۰۲) اشاره به این دارند که برخی از اشکال ارتباط کامپیوتری نسبت به ارتباط چهره به چهره کمتر خصوصی هستند، که این مساله به علت کاهش تعداد نشانه ها یا علامتهای متنی و غیر کلامی قابل دسترس در تعاملات اجتماعی آن لاین متنی است. این نشان دهنده تغییر در روابط اجتماعی حاصل از تکنولوژی است. این موقعیت جدیدی است که میلیون ها فرد و سازمان از طریق آن به مشارکت انواع جدیدی از ارتباطات اجتماعی و می دارد. ظهور اجتماعات مجازی که موجب کمرنگ شدن اجتماعات حقیقی می گردد و شاید موجبات تحقق شکل تازه ای از زیستن گردد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

در دنیای امروز، رسانه ها تغییرات بنیادی شدیدی را در جوامع سنتی بوجود آورده اند. اتخاذ تصمیم در ابعاد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در جهان پیامدهایی را در جهت تغییر و دگرگونی ساختارکشورها به دنبال خواهد داشت. رسانه ها به ویژه اینترنت و امکانات ناشی از آن نه تنها ابعاد جدیدی به جهانی شدن داده، بلکه در فضای زمان و مکان تغییراتی ایجاد کرده، زمان و مکان را به صفر نزدیک کرده و به فشردگی زمان انجامیده است (تافلر، ۱۳۷۱: ۶۸). رسانه ها موجب باروری اندیشه ها و سبب تغییر در بسیاری از ارکان جامعه می گردند. چرا که با کارکردهای گوناگون و به کارگیری شیوه ها و تکنیک های ارتباطی، سهم به سزایی در پرورش افراد و نیز تغییر در ابعاد مختلف زندگی انسانها دارد. راین گولد^۱ (۱۹۹۳) بیان می کند که در اجتماعات مجازی، افراد برای مبادله بحث و لطیفه، مشارکت در بحث های روشنفکری، انجام تجارت، مبادله دانش، حمایت های احساسی، برنامه ریزی، بارش مغزی، سخن چینی، عداوت، معاشقه، دوستی و قهر، بازی، تولید هنر خلاقانه و بسیاری از امور دیگر از صفحه نمایشگر رایانه استفاده می کنند (ص ۳) و معتقد است مردم همه چیز را مثل زندگی واقعی تجربه می کنند.

گسترش تکنولوژیهای ارتباطی تغییراتی را در نظام تعلیم و تربیت به وجود آورده است. تحصیل، آموزش و تفریح مجازی امروزه در بسیاری از کشورها امری عادی است و در بسیاری دیگر به دلایلی چون سرعت پایین اینترنت و یا ضریب نفوذ آن هنوز دور از ذهن است اما کشور ما در میانه این دو مسیر است و کم و بیش پا در این ره نهاده است. تغییر در نظام تربیتی دانش آموزان که از اینترنت منشا گرفته است فرصت ها و چالش های بسیاری پیش رو آورده است.

بدون شکل گیری اندیشه انتقادی و بدون اجازه دادن به نگرش های نو و قرائت جدید از ارزش ها و با سیطره نگاه ایدئولوژیک و حداکثری به مباحث دینی، علمی و فرهنگی ناچار در برابر دستاوردهای دنیای مدرن منفعل خواهیم بود (طواف، ۱۳۸۱: ۳۱). در تمامی جوامع، توسعه با تغییر ارزش ها همراه است زیرا در فرآیند توسعه، روحیه تعقل افزایش می یابد. ارزش های خانوادگی، طبقاتی، نژادی و سنت های ناروای اجتماعی، اعتبار و استحکام خود را از دست می دهد. گاهی

لازم است ارزش های اجتماعی به سوی آرمان ها و آرزوهای درست مردم ارتقاء یابد. ارزش های پویا که افراد را به سمت توسعه روز افزون ببرد.

تکنولوژی های ارتباطی به ما این اجازه را داده است که تجربیات و فرهنگهایمان را به اشتراک بگذاریم باید گفت این امکان وجود دارد که همگان این تجربیات را به عاریه گیرند تا آنجا که حتی آن را با مبانی اصلی فرهنگ خویش در تعارض می یابند که در این مورد باید تمهیداتی را به نسبت پیش گرفت. در این رابطه می توان به تقویت مبانی ارزشی، اخلاقی و دینی فرزندان و ایجاد خود کنترلی و خود ایمنی در آنها برای استفاده بهینه از این فناوری اشاره کرد.

در هزاره جدید اینترنت به عنوان رسانه ای محسوب می گردد که بهترین و بیشترین بهره های آموزشی را می توان از آن برد و البته یاری کلیه بستگان نظام آموزشی و پرورشی را می طلبد. از طراحی نرم افزار، برنامه و سایت گرفته تا آموزش، تربیت و مراقبت همه انجام گردد. باید کوشید تا کلیه نیازهای آموزشی و پرورشی را برآورده ساخت. استفاده صحیح و مناسب از این فناوری، برقراری تعاملی سازنده میان نهادهای آموزشی داخلی و خارجی از تبعات مثبت آن می باشد که منجر به ارتقاء کیفیت نظام آموزشی می شود. هرچند پیش از هرچیز نیاز است فرهنگ استفاده میان اعضای خانواده بویژه آموزش هایی خاص و ضروری برای والدین تدارک دیده شود تا فاصله شان با فرزندان شان بیشتر نشود و یا لاقابل در حدی معقول باقی بماند. همچنین سعی شود آموزش با تاکید بر رسانه های جدید و شرایط کنونی برنامه ریزی گردد.

منابع

اردبیلی، هاله. (۱۳۸۰). تغییر ارزش ها و فراگرد توسعه. پژوهشگاه اقتصادی، شماره ۲، پاییز ۸۰، صص ۱۸۵-۲۰۰.

استیرانی، دومینیک. (۱۳۸۴). نظریه های فرهنگی عامه، گام نو، تهران.

اسلوین، جیمز. (۱۳۸۰). اینترنت و جامعه. ترجمه عباس گیلوری و علی رادباوه، تهران: نشر کتابدار.

پستمن، نیل. (۱۳۷۲). تکنوپولی، تسلیم فرهنگ به تکنولوژی، ترجمه ی صادق طباطبایی، تهران: انتشارات سروش.

تافلر، آلوین. (۱۳۷۱). موج سوم. ترجمه شهیندخت خوارزمی، تهران، نشر نو.

تامپسون، جان برکشایر. (۱۳۷۹). ایدئولوژی و فرهنگ مدرن (نظریه اجتماعی انتقادی در عصر ارتباطات توده

گیر، ترجمه مسعود اوحدی، تهران: موسسه فرهنگی آینده پویان .

شرکت شبکه اصفهان (۱۳۸۲)، اینترنت بستری جهانی شدن ، ویراستاران: محمد فقیه ایمانی، مهندس زهرا

قدیری مدرس، اصفهان: انتشارات قائم.

صالحی امیری، سید رضا. (۱۳۸۶). مفاهیم و نظریه های فرهنگی، چاپ اول، تهران: قفنوس.

طواف، محمد جواد. (۱۳۸۱). اینترنت، چت و تحولات فرهنگی، نیکی، سال اول، مهر، ۱۳۸۱، شماره ۱۰،

ص ۳۱.

فردانش، هاشم. (۱۳۸۴)، مبانی نظری تکنولوژی آموزشی، تهران: انتشارات سمت

مشگی، الناز. (۱۳۸۷). نگرش دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان نسبت به اینترنت و نقش آن در

فرهنگ جهانی شدن در سال تحصیلی ۸۷-۸۶، پایان نامه کارشناسی ارشد امور فرهنگی دانشگاه آزاد

اسلامی واحد خوراسگان.

مهدوی، محمد صادق واکبری، حسین. (۱۳۸۶). "هویت یابی جوانان در محیط های مجازی" فصلنامه مطالعات

میان فرهنگی، موسسه انتشاراتی برگ فرهنگ، شماره پنجم، سال دوم، ص ۱۵.

مولانا، حمید: گذر از نوگرایی، ترجمه ی یونس شکرخواه، چاپ اول، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها،

تهران ۱۳۷۱ صص ۱۲۰ و ۱۱۹.

لیوتار، ژان- فرانسوا. (۱۳۸۰). وضعیت پست مدرن: گزارشی درباره دانش، مترجم: حسینعلی نوذری، چاپ اول،

تهران: گام نو.

- Castells ,M.(1998). End f Milllennium, The Infrmatin Age: Ecnmy, Sciety and Culture, vl.3, Blackwell, xfrd.
- Clerc, Susan. (2002). Wh wns ur culture? The battle ver the Internet, cpyright, media fandm, and every day uses f the cultural cmmns , ph. D. Bwling Green State University.
- Fuchs, Christian, Internet and sciety, Scial Thery in the Infrmatin Age.(2008). First published, New Yrk: Rutledgen, Taylr and Francis Grup.
- Rheingld, H. (1993). The Virtual Cmmunity: Hmesteading n the Electrnic Frntier (Addisn-Wesley, Reading, Mass).
- Sennett,(1978). The Fall f Public Man, Vintege Bks, New Yrk.
- Strattn, Jerry.(2000).culturalshck.http://www.hbes.cm/NetLife/Children / Culture_Shck.html.
- Sttl, C. (1995) Silicn Snake il: Secnd Thughts n the Infrmatin Highway (Macmillan, Ldn, Qutatins PP. 2- 4.
- Walther, J. B. , & Parks, M. R. (2002). Cues filtered ut, cues filtered in: cmputer-mediated cmmunicatin and relatinships. Handbk f interspnal cmmunicatin,M.L.Knapp & J.A. Dal(Eds.),3rd ed., CA: Sage, Pp.529 – 563.